

Unieke brief gevonden van Surinaamse Slavin, 14 maart 1795.

“Mijn meester, ach neemt mijn beede aan, verhoort tevens ook mijn smeeken, verwerpt mij niet...”, zo schrijft Wilhelmina van Kelderman uit Paramaribo op 14 maart 1795 in een brief aan haar ‘meester’ Engelbertus Keldermann in Amsterdam.

Wie is Wilhelmina van Kelderman, was zij echt een slavin? Behoort de brief van Wilhelmina tot de zeer weinige egodocumenten die van slaven zijn bewaard? Heeft ze de brief zelf geschreven? Hoe is het afgelopen met Wilhelmina?

De brief is onlangs gevonden tussen tienduizenden brieven in het Nationale Archief van Groot-Brittannië. Dit is bijzonder omdat van slaven nauwelijks schriftelijke bronnen zijn overgeleverd.

Wilhelmina van Kelderman was een slavin uit Paramaribo. Deze slavin heeft zichzelf vrij kunnen kopen, en schreef haar voormalig eigenaar een brief om ook haar zoon vrij te kopen. Maar deze brief is nooit bij Engelbertus Kelderman aangekomen, die toen inmiddels weer in Nederland woonde. Maar door een slimme constructie, is het haar toch gelukt om haar zoon vrij te kopen.

De brief

Ontdaan van haar persoonlijke smeekbede vertelt Wilhelmina, kort weergegeven, het volgende in haar brief.

Ze is een oudere dame die op het moment dat ze de brief schrijft de status heeft van slavin. De conclusie kan men trekken uit de woordkeuze in de aanhef van haar brief. Het is echter ook mogelijk dat Wilhelmina ook slavin is geweest maar uit een soort gewoonte haar voormalige eigenaar Kelderman aanspreekt met meester. Ze woont met een toelage van haar (voormalige) meester in Paramaribo. Ze heeft de beschikking over een meisje (een slavinnetje) dat haar in opdracht van Kelderman moet verzorgen. Kelderman zelf woont in Nederland en heeft zijn zaken in Suriname in handen gegeven van zijn vertegenwoordiger, een zekere heer Wijne. Op een dag wordt Wilhelmina benaderd door mevrouw De Ridder, die vertelt dat mevrouw Kuvel, een nicht van Kelderman, in het kraambed is gestorven.

Wilhelmina kent-zo blijkt uit haar brief-zowel de overledene, haar echtgenoot als mevrouw De Ridder en vindt dan ook dat ze niet kan weigeren als laatstgenoemde haar vraagt voor de zuigeling te zorgen. Met dat doel verhuist Wilhelmina naar de woning van de heer Kuvel.

Na enige tijd hertrouwt de weduwnaar Kuvel met mevrouw J.A. Roepel, van wier menslievend en goedhartig karakter Wilhelmina hoog opgeeft. Het lijkt erop dat iedereen tevreden is dat de zaken zo zijn gelopen, maar dan slaat het noodlot voor Wilhelmina toe. De vertegenwoordiger van Kelderman, de heer Wijne, vindt dat ze nu zo lang in de familie Kuvel is geweest dat die nu maar voor haar moet zorgen. Wijne laat het niet bij woorden, hij weigert haar verder onderdak te verlenen, stuurt het hulpje terug naar de plantage en houdt haar toelage in. Zonder inkomsten komt ze op straat te staan. In haar brief schrijft ze dat mevrouw Kuvel-Roepel gelukkig bereid was haar weer op te nemen en te eten te geven. Terwijl haar de tranen over de wangen biggelen, zo schrijft ze, vraagt ze zich in haar brief aan haar meester verbijsterd af waar ze deze onrechtvaardigheid aan te danken heeft. Ze dacht goed te doen en dit is haar dank! Kan haar meester niet zorgen dat ze weer de beschikking krijgt over haar huisje en haar toelage? Bedank toch, dat ik al op jaren ben en niet meer in staat om net zoals vroeger te werken.

En passant meldt ze dat ze eerder aan haar meester heeft geschreven over de zorgen die ze heeft over haar zoon Dauphin. Deze is onmiskenbaar nog slaaf. Ze weet niet of die brief is aangekomen, maar ze maakt zich grote zorgen over de mogelijkheid dat een (kennelijk overeengekomen) verkoop niet door zal gaan. Kan de meester hier niet iets aan doen? Deze zorg wordt nog haar dood!

Tenslotte schrijft ze Kelderman graag nog wat confituren had willen sturen maar 'de heren' haar helaas geen suiker wilden geven. Geld om suiker te kopen heeft ze niet. Ze verontschuldigt zich dus daarvoor en hoopt toch spoedig antwoord te ontvangen.

Wie is Wilhelmina?

De aanwijzingen zijn sterk dat Wilhelmina dezelfde persoon is als Willemijntje, kokkin, oud, een van de vijfen twintig slaven die vermeld staan op een inventaris uit juli 1788 van de plantage Portorico, eigendom van Engelbertus Kelderman.

Dat Wilhelmina culinaire bekwaamheden heeft, komt ook in haar brief naar voren. Haar eigenaar is in 1735 geboren in Vianen. Hij heeft in Utrecht rechten gestudeerd, promotie in 1758, en is in zijn woonplaats werkzaam geweest als advocaat en substituut secretaris van het gerecht van de stad. Kelderman besluit in 1776 om ter bevordering van de belangen van hem, zijne huisvrouw en kinderen, zonder zijn gezin, naar Suriname te gaan. Verschillende akten van schuldbekentenis in het Utrechts notarieer archief uit de direct voorafgaande jaren suggereren dat Kelderman op dat moment in financiële problemen verkeerde.

In Suriname gaat Kelderman optreden als zaakwaarnemer van het negotiatiefonds Nicolaas Brant _Comp en wordt hij eigenaar van een tweetal kleine plantage aan de rivier de Suriname. Na een verblijf van twaalf jaar verlaat Kelderman in juli 1788 Suriname, vergezeld van , zijn neger jongen Gerrit,.

Voordat hij repatrieert, machtigt hij zijn zoon Gerard Callenberg Kelderman, die zijn vader in 1785 naar Suriname is gevolgd, en Jan Kuvel, de echtgenoot van zijn nichtje, in 1781 met haar ouders naar Suriname verhuisd, om zijn zaken, zoals het beheer van zijn plantages, ter plaatse waar te nemen.

Vier jaar later herroept hij die procuratie gedeeltelijk door naast zijn zoon en in de plaats van Kuvel zijn goede vriend Johannes Fredericus Wijne als gemachtigde te benoemen.

Uit het voorgaande blijkt dat Wilhelmina in juli 1788 slavin is. Het is echter waarschijnlijk dat zij op dat moment dat ze de brief schrijft, in maart 1795, al een vrije ingezetene van Suriname is geworden. Dit kan worden afgeleid uit een tweetal vermeldingen in het Surinaamse gouvernementsjournaal. Op 9 juli 1790 is genoteerd dat ze op het punt staan om met het schip de Sara Clasina en Paulina van kapitein Jan de Groot Janse naar Amsterdam te vertrekken. Johanna de Cazenabe, ook een nichtje van Kelderman en de negerin Willemijntje van Mr E Kelderman.

Enkele honderden bladzijden verder op datum 23 november 1792 is melding gemaakt van de aankomst van de vrije negerin Wilhelmina uit Nederland. Het kan haast niet anders of dit betreft eveneens Wilhelmina van Kelderman.

Een andere passagier op hetzelfde schip de Jonge Gerrard en Louiza van kapitein Jacob Prott komende van Rotterdam is namelijk Johannes Fredricus Wijne, Keldermans gemachtigde en gouden vriend. Wilhelmina is dan twee jaar in de Republiek geweest en van rechtswege vrij mens geworden.